

STATSMINISTERENS INNLEGG I TRONTALEDEBATTEN
MANDAG 20. OKTOBER 1980

Også i denne debatten er det blitt reist tvil om Regjeringe Arbeiderpartiets og arbeiderbevegelsens troverdighet i spørsmål som har med landets sikkerhet å gjøre.

Ett år foran et valg kan påstander av denne typen selvfølgelig tjene de partitaktiske hensikter. Men ellers vil jeg be de som setter fram påstandene om å tenke over hvordan denne partitaktiske virksomheten rettet mot landets mest innflytelsesrike faglige og politiske folkebevegelse kan virke såvel nasjonalt som internasjonalt.

- 2 -

Jo, hevdes det, men se på debatten som går og motsetningene som kommer til syne.

I hele etterkrigstida har det vært diskusjon i Arbeiderpartiet og i den samlede arbeiderbevegelse om Regjeringens og partiets programfestede forsvars- og sikkerhetspolitikk. Det har i hele denne tida vært regjeringer utgått fra Arbeiderpartiet som har stått som arkitekter for vår forsvars- og sikkerhetspolitikk. Denne politik^{en} har hele tida hatt et overveldende flertall bak seg i partiets besluttende organer.

Det er dette faktum, mer enn noe annet, som har trygget den brede oppslutningen i norsk politikk og i folket om våre forsvars- og sikkerhetspolitiske tiltak.

Dette har vært og er en styrke, ikke minst internasjonalt. En bør tenke seg om før en i utide svekker dette bildet av bredden i oppslutningen rundt norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk.

Denne bredden svekkes heller ikke gjennom en mest mulig åpen debatt om denne viktige delen av vår politikk. Det ville derimot kunne føre til en farlig svekkelse om en søkte ved ulike midler å unnta disse spørsmålene fra en demokratisk prøving i åpen meningsbryting.

Det er når konklusjonene trekkes etter en slik debatt at vår forsvars- og sikkerhetspolitikk står sterkt.

Dette betyr ikke at jeg vil betegne alle innslagene i denne debatten som like konstruktive.

Det synes som enkelte er opptatt av å tegne et bilde av situasjonen på den måten at noen få innsiktsfulle og utvalgte i dette landet ser atomvåpnenes skjebnesvangre trusler, mens andre blinde og uvitende, eller enda verre med viten og vilje, overser dette.

For det første er det ingen mening i å reise disse problemstillingene i debatten om det norske forsvaret.

For det andre vil en mistenkeliggjøring på et slikt grunnlag kunne lede folks sunne reaksjon mot slike masseutryddelsesvåpen mot vårt atomfrie forsvar, og gjennom dette svekke såvel forsvarsvilje som evne.

Avspenning, nedrustning og rustningskontroll er de fremste mål for vår sikkerhetspolitikk. Om dette er det bred enighet i Norge.

Det er Regjeringens oppfatning at ensidig nedrustning fra et lite land i et strategisk følsomt område ikke vil gavne fredens sak. Det kunne skape usikkerhet og press som ville øke spenningen.

Vi plikter å føre en fast, troverdig og ansvarlig forsvarspolitik. Vårt utenriks- og sikkerhetspolitiske engasjement for nedrustning og rustningsbegrensning kan bare baseres på en klar vilje og evne til eget forsvar, et vern om egen suverenitet. Her er det ikke spørsmål om et enten-eller, men om et både-og.

Norge er sterkt engasjert i det konkrete og praktiske arbeidet med nedrustning og rustningskontroll.

Vi legger stor vekt på sikkerhetskonferansens oppfølgingsmøte i Madrid, og vil der legge fram konkrete forslag til styrking og utvidelse av de tillitsskapende tiltak som ble vedtatt på møtet i Helsingfors. Vi går inn for at det skal holdes en konferanse om nedrustning i Europe. Vi vil spille en aktiv rolle som spesielt deltakerland i styrkereduksjonsforhandlingene i Wien.

Norge engasjerte seg sterkt for at NATOs vedtak om modernisering av kjernevåpen med rekkevidde innenfor Europa skulle inneholde et/^{reelt} tilbud om forhandlinger som hovedelement. Vi vant fram med dette. Vi vil fortsette vårt aktive arbeid for en forhandlingsløsning som kan forhindre at det blir utplassert nye kjernevåpen i Europa.

I FN vil Norge i særlig grad engasjere seg i forholdet mellom nedrustning og utvikling med sikte på å forberede omstillinger som kan komme de fattige landene til gode. Vi vil delta i utviklingen av kontrollsystemer for en fullstendig prøvestansavtale, og vi vil gå inn for en avtale om stans i produksjonen av spaltbart materiale for militært formål.

Arbeidet for avspenning, nedrustning og rustningskontroll er - og vil alltid være - en hovedoppgave i hele vår utenriks- og sikkerhetspolitikk.

Det kan føre til avsporing av debatten om farene ved atomvåpnene og opprustningen med slike våpen å rette blikket mot de nordiske land isolert og alene.

Kjernevåpen blir ikke lagret eller stasjonert i Norge. Norge har tiltrådt ikke-spredningsavtalen og er forpliktet til ikke å tilvirke eller på annet vis anskaffe kjernevåpen. Det skulle ikke være tvil om vår politikk. Det er heller ikke noen tvil om politikken til de øvrige nordiske land.

I noen av innleggene her i dag er det gitt skildringer av situasjonen i vårt land som har lite med virkeligheten å gjøre, og som i alle fall ikke setter tingene inn i sin rette sammen-

- 7 b -

heng. Hr. Willochs innlegg kan i så måte stå som et utmerket eksempel på en slik fortegning.

La meg derfor peke på hva som egentlig er realitetene for Norge og hva vi har oppnådd gjennom den politikk som er ført i de seinere år - år som jo har vært preget av økonomiske kriser og massearbeidsløshet i de aller fleste vestlige industrisamfunn.

Vårt økonomiske og materielle nivå ^{er} meget høyt. Gjennom de siste 8 - 10 år har det norske folk opplevd en økning i sin økonomiske standard som en ikke kan finne maken til i noen annen tidsperiode i det norske samfunn.

Vi har gjennomført en sterk utbygging av den offentlige sektor. Den enkeltes reelle økonomiske basis er blitt betydelig forbedret.

Disponible realinntekter for grupper med lønnsutvikling

i likhet med industriarbeiderlønn har hatt en økning siden 1970 på fra 20 til 25%.

Samtidig er det skjedd en klar utjamning av lønnsforholdene i samfunnet.

Vi har langt på vei maktet å bygge opp et samfunn der mulighetene og godene er jamnt fordelt.

Skole- og utdanningstilbudene er godt utbygd over hele landet.

Våre økonomiske ytelser til helse- og sosialsektoren ligger fullt på høyde med de mest utviklede land i Europa.

Sett med europeiske øyne er vår boligstandard høy.

Vi har et allsidig og godt utbygd næringsliv, med gode forutsetninger å bygge videre på for framtida.

Hittil har vi mestret problemene på arbeidsmarkedet, vi har holdt full sysselsetting. Men det har kostet, - og vi har vært villige til å betale for det. Våre muligheter til å sikre arbeidsplassene i de vanskelige åra foran oss, er av den grunn bedre enn i de fleste land.

Norge er i dag et rikt samfunn uansett hvilken målestokk en vil bruke.

Men vi har våre uløste problemer og oppgaver. Vi har et generende pris- og omkostningsproblem.

Vi må øke produksjonen og produktiviteten i vårt arbeids- og næringsliv.

Vi må akseptere at vår standard på flere områder er kommet så høyt at den vanskelig lar seg videreføre ved fortsatt økte generelle overføringer og større økonomiske ytelser alene.

Snart er vi ved et veiskille der videre vekst innenfor enkelte viktige sektorer i samfunnet bare er mulig ved omfordeling av midlene fra andre oppgaver.

70-årene kan på mange måter betegnes som oljens ti-
år i norsk historie.

historisk sett
I løpet av den/korte tid vi har drevet denne virk-
somheten på norsk sokkel har det vært
en jevn stigning i olje og gassproduksjonen.

Næringens betydning for vår eksport og for sysselsettingen
har økt meget sterkt. I denne sammenheng skal vi være
klar over oljevirkensomhetens særlige betydning som vekst-
stimulerende faktor for norsk økonomi i en periode preget
av stagnasjon og nedgang for øvrig.

De olje- og gassressursene som nå er påvist i områdene

sør for 62°N, har endret det oljepolitiske bilde i forhold til for kort tid siden. Nå har vi nådd fram til den situasjon hvor vi

har valgmuligheter i utviklingen på sokkelen. Dette er en gunstig situasjon - selv om den kan føre vanskeligheter med seg.

Når vi skal avgjøre utviklingen på sokkelen må vi ha for øye både de langsiktige mål og perspektiver, men også ta hensyn til de mere kortsiktige virkninger som virksomheten kan ha. I denne sammenheng må virkningen på det norske samfunn av inntektene fra oljevirksomheten komme inn.

De direkte og de mer indirekte virkninger av virksomheten på sokkelen tilsier at vi bestreber oss på mest mulig

jamnhet i investeringsnivå og mest mulig stabil totalproduksjon av olje og gass. Store svingninger i en næring med slike særegenheter som oljevirksomheten, kan komme til å ha en rekke uheldige virkninger for vårt samfunn.

Når utviklingen for investeringer og produksjon i områdene sør for 62°N skal avgjøres, må vi også bringe inn mulighetene for drivverdige funn i de nordlige områdene av norsk sokkel. Norsk kontinentalsokkel er stor og 85% av disse enorme havområdene er nord for denne breddegraden.

Den spede begynnelse på Haltenbanken og Tromsøflaket i sommer gir grunn til noktern optimisme.

Vi gjør klokt i å bygge mulige funn i disse områdene inn i vår planlegging. Det tar tid å avdekke petroleumressurser til havs. Det tar lang tid å bygge dem ut. Realistisk sett er vi inne i 90-åra før det kan produseres olje eller gass fra områdene utenfor kysten av Midt- og Nord-Norge.

Letevirksomheten utenfor Midt- og Nord-Norge må fortsette med sikte på at vi i neste ti-år kan få mer av virksomheten forskjøvet nordover og derved skape en bedre ^{geografisk} balanse i norsk oljevirksomhet.

Oljevirksomheten kan også tilføre ^{den nordlige} landsdelen reelt grunnlag for optimisme, noe som også er av stor betydning for Nord-Norges framtid.

Statens eget selskap har blitt etablert som et viktig element i oppbyggingen av en nasjonal oljepolitikk med et hovedansvar for å ivareta statens forretningsmessige interesser.

Det er ^{i dag} grunn til å minne hverandre om at Bratteli-regjeringen fikk et enstemmig Storting bak sitt forslag om å etablere Statoil med den formålsparagraf som selskapet hittil har arbeidet etter.

Det er nå tegn til at enigheten om Statoils sentrale plass i norsk oljepolitikk er svekket. Høyre synes ikke å/^{like} Statoil. Partiet har markert kursendring i forhold til sentrale elementer i norsk oljepolitikk opp til i dag, i sitt utkast til program for neste periode. Og det ser ut til ^{til dels} at også mellompartiene/er villig til å følge opp denne kursendringen langt på vei.

Statoil må innta en sentral plass i norsk oljepolitikk. Grunnene er de samme som et enstemmig Storting la vekt på i 1972 ved vedtaket om å etablere det statlige oljeselskap. Gjennom et statlig selskap har de politiske myndigheter muligheter for innsyn i og styring av oljevirkksomheten. Samtidig sikrer Statoil at inntektene fra oljeutvinningen kommer inn til fellesskapet.

Det har i debatten om Statoil i den senere tid blitt forsøkt gitt det inntrykk at Statoil i urimelig grad er gitt en privilegert stilling på norsk sokkel. Det kan være like riktig å si at Saga og Hydro er gitt en preferert stilling. Det er det norske samfunn som eier ressursene på norsk sokkel. Statoil er fellesskapets instrument til å ivareta ressursene og sikre at inntektene kan komme fellesskapet til gode.

Det er ikke noen grunn til å legge skjul på at utsiktene framover er usikre. De signaler vi har fått om de internasjonale økonomiske forhold som er avgjørende for vår egen situasjon, er ikke særlig oppløftende.

Det budsjett som nå ligger til behandling i Stortinget er/tilpasset denne situasjon.

Det har vært nødvendig å legge fram et stramt budsjett.

Det er ikke noe krisebudsjett. Både budsjettet og det politiske opplegg gir rom for et betydelig offentlig engasjement.

om man vil peke
Likevel kan mange/på det berettigede krav innenfor
de enkelte sektorer som ikke er blitt imøtekommet.

Det skyldes ikke mangel på forståelse i Regjeringen.

Det skyldes at vi gjennom en nøktern, realistisk vurdering har måttet trekke den konklusjon at vi i den aktuelle situasjon ikke har mulighet til å spenne den økonomiske ramme videre.

Vi står foran det siste arbeidsår i Stortinget før valget. Jeg håper at den politiske aktivitet i dette siste år kan holde seg innenfor de rammer som en nøktern og helhetlig vurdering av vår situasjon tilsier.

I mitt innlegg i trontale-debatten i fjor oppfordret jeg til samarbeid for å skape den stabilitet og styrke som var nødvendig for å løse de store oppgaver som lå foran oss.

Både den parlamentariske situasjon og de betydelige oppgaver vi har foran oss gjør det nødvendig å gjenta den-

ne oppfordringen, Regjeringen er innstilt på å ta sin del av ansvaret for at et slikt samarbeid kan realiseres.